

УДК 658

Н. Я. Михаліцька,

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8912-8005>

М. Р. Яцик,

к. пед. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7061-9066>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.21.106

БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

N. Mykhalitska,

PhD in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Management, of Lviv State University of Internal Affairs, Lviv

M. Yatsyk,

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor

Associate Professor of the Department of Management, of Lviv State University of Internal Affairs, Lviv

SECURITY IN THE ORGANIZATION MANAGEMENT SYSTEM

У статті проведено дослідження стану безпеки в системі управління організацією. Охарактеризовано сучасні загрози соціально-економічній системі держави. Вказано, що на соціально-економічний розвиток України негативно впливає домінування фінансів у порівнянні з нарощенням обсягів економічного виробництва та створення ефективних робочих місць. Наголошено на необхідності державної підтримки та захисту економічної стійкості ефективності діяльності соціально-економічних організацій, які створюють нові робочі місця. Охарактеризовано окремі індикатори фінансової безпеки соціально-економічної організації, які базуються на одержанні грошових потоків.

Автори дійшли висновку, що оптимальним способом моніторингу безпеки організації є аудит, завдяки якому проводиться оцінка кількісних та якісних показників діяльності, співставлення досягнених результатів з поставленими цілями. Аудит здатен стати превентивним інструментом протистояння кадровим, інформаційним, фінансовим, майновим, комплаєнс-ризикам організації та механізмом пошуку резервів підвищення ефективності функціонування суб'єкта господарювання в умовах невизначеності.

The article studies the state of security in the organization management system. Modern threats to the socio-economic system of the state are characterized. It is indicated that the socio-economic development of Ukraine is negatively affected by the dominance of finance compared to the increase in economic production and the creation of effective jobs. The necessity of state support and protection of economic sustainability of the efficiency of socio-economic organizations is emphasized. The individual indicators of financial security of a socio-economic organization based on the receipt of cash flows are characterized. It is emphasized that preservation of financial security is a guarantee of economic sustainability of an organization, which is characterized by the availability of financial resources for development, the ability to timely repay its obligations, synchronize cash flows and payment of financial obligations, ensuring solvency, liquidity, profitability of the organization and identify reserves to improve the efficiency of use of the organization's resources in the process of strategic management. With regard to the organization's security, it is characterized by the state of functioning that allows to ensure: preservation of both the organization itself and its organizational integrity; safety of staff and clients, to promote staff retention; protection of internal confidential information from leakage or disclosure in various forms; financial stability, solvency, liquidity and sufficient financial independence in the long term; and enhancement of a positive image.

The authors conclude that the best way to monitor the security of an organization is an audit, which assesses quantitative and qualitative performance indicators and compares the results achieved with the goals set. Audit can become a preventive tool to counteract human, information, financial, property, and compliance risks of an organization and a mechanism for finding reserves to improve the efficiency of functioning in conditions of uncertainty.

Ключові слова: організація, безпека, загроза, економічна стійкість, аудит.

Key words: organization, security, threat, economic sustainability, audit.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В сучасних умовах зростає ймовірність виникнення загроз економічного, екологічного, енергетичного, технічного, інформаційного, демографічного, зовнішньоекономічного характеру, які негативно впливають на існування держави, функціонування організацій, добробут громадян та розвиток економіки. Відмова упродовж тривалого часу керівних органів держави від розв'язання проблем "тінізації" багатьох сфер економіки, поширення процесу накопичення та відмивання "брудних" грошей, розвитку корупційних схем призвело до посилення залежності України від зовнішньої допомоги, зниження рівня інвестування економіки і науки, зменшення стійкості фінансової системи та забезпечення економічної безпеки України. Економічна діяльність організацій є основним чинником розвитку національного виробництва та потребує державної підтримки та захисту, проте з початку 2000-х років економіка України була зорієнтована на домінування фінансів, а не на механізм розвитку реальної економіки та створення ефективних робочих місць [1].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням теоретичних та практичних аспектів з питань безпеки в процесі управління організацією займаються такі вчені, як: Живко З. Б., Черевко О. В., Зачосова Н. В., Геець В. М., Жаліло Я. А. та ін. Однак ці питання набувають особливої актуальності в сучасних умовах та потребують подальшого поглибленого вивчення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є пошук інструментів забезпечення безпеки в системі управління організацією.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Систему управління можна визначити як множину завдань управління, які потрібно розв'язати для того, щоб досягти поставлених перед організацією цілей [2, с. 17]. Важливою передумовою реалізації запланованих дій у процесі діяльності є забезпечення безпеки організації. Безпека — це такий стан складної системи, коли дія зовнішніх і внутрішніх чинників не приводить до погіршення системи або до неможливості її функціонування і розвитку. Під безпекою організації слід розуміти перманентне управління статичними (постійно існуючими) і динамічними (тимчасово діючими) зовнішніми та внутрішніми загрозами з метою їх повної ліквідації, усунення або хоча б зменшення можливої шкоди від них для функціонування об'єкта із заданими цим же умовами і параметрами [3, с. 17]. В широкому розумінні, вважаючи об'єктом управління соціально-економічну систему в цілому, а суб'єктом — державу як виразника інтересів суспільства, в якій фундаментальним критерієм ефективності стратегічного управління є зменшення небезпеки руйнування суспільної системи під впливом екзогенних та ендогенних чинників (рис. 1).

Традиційно еволюційна економіка має справу з динамікою всередині чорного ящика виробництва (світу вантажоперевезень). Однак динаміка "світу вантажоперевезень" вимагає, щоб для його розвитку були створені фінансові основи. Таким чином, в кращі часи існує здоро-

Рис. 1. Сучасні загрози соціально-економічній системі держави

вий симбіоз між двома світами, між реальною економікою і фінансовою економікою (рис. 2).

У статті О.В. Ткаченко і І.В. Кулаги [4, с. 171] зроблено спостереження про істотну зміну уявлення про фіктивний капітал, за час, що пройшов після написання "Капіталу" К. Маркса. Сучасні вчені розглядають його як основну складову фінансового капіталу, а останній, у свою чергу, перетворився в домінуючу в умовах сучасної економіки форму капіталу. Внаслідок цього відрив фінансового сектору від ре-

в'язного досяг велетенських масштабів, фінанси перетворилися на певного монстра, що паразитує на суспільній продуктивній діяльності. Це дає підстави стверджувати про існування об'єктивного економічного закону випереджального зростання фінансового капіталу порівняно з нарощенням обсягів економічного виробництва. Ключову роль у динамізації цього процесу відіграла лібералізація міжнародної міграції капіталу в умовах глобалізації, яка призвела до безконтрольного та некерованого глобального капіталу, що випереджає реальну економіку та має здебільшого спекулятивний характер, а процеси комп'ютеризації, розвиток телекомунікаційних мереж зумовили можливості для розвитку фінансового капіталу як

віртуального, створивши штучні фіктивні гроші та капітали. При подальшій підтримці випереджального зростання фінансового капіталу порівняно з нарощенням обсягів економічного виробництва головна суперечність капіталістичного відтворення буде лише посилюватися. Домінування фінансів перерозподіляє на свою користь доходи реального сектору економіки. Це стримує процес технологічного оновлення виробництва. До того ж, провідні країни у

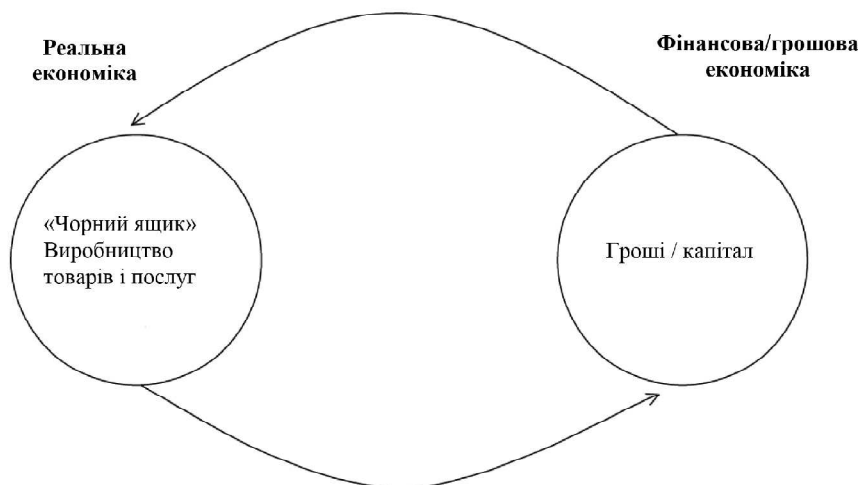

Рис. 2. Кругообіг в економіці

глобальному фінансовому секторі, фактично перерозподіляють на свою користь доходи реального сектору країн світової периферії. У напрямку зменшення негативного впливу домінування фінансів у порівнянні з нарощенням обсягів економічного виробництва необхідно надавати суб'єктам господарювання безповоротні державні фінансові ресурси за кожне нове створене робоче місце, а також практикувати інвестиційні податкові кредити, зокрема стосовно податку на прибуток та ПДВ. Податковий інвестиційний кредит становить собою відстрочення сплати податку на прибуток або ПДВ, що надається суб'єкту діяльності на визначений строк із метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інвестиційних програм з наступною компенсацією відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку через загальне зростання прибутку або доданої вартості, що будуть одержані згідно з чинним законодавством унаслідок реалізації інвестиційних програм організації.

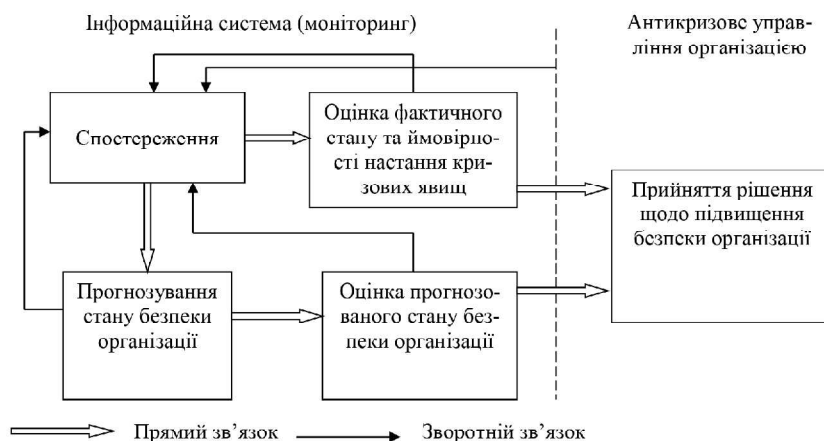

Рис. 3. Схема антикризового моніторингу економічної стійкості ефективності діяльності соціально-економічних організацій

Матеріальною основою функціонування суспільства є продуктивні сили, які спираються на економічний потенціал держави для забезпечення сталого розвитку та зміцнення економічної безпеки. Економічна функція держави має антикризову спрямованість і націлена на створення соціально орієнтованої ринкової економіки, що враховує і погоджує інтереси виробників, власників і споживачів (рис. 3).

Моніторинг економічної стійкості та ефективності роботи соціально-економічних орга-

Таблиця 1. Окремі індикатори фінансової безпеки організації

Показники	Порогове значення
1. Коефіцієнт покриття (Оборотні кошти / короткострокові зобов'язання)	> 1,0
2. Коефіцієнт автономії (Власний капітал / валюта балансу)	> 0,3
3. Рівень фінансового левериджа (Довгострокові зобов'язання / власний капітал)	< 3,0
4. Коефіцієнт забезпеченості відсотків до сплати (Прибуток до сплати відсотків і податків / відсотки до сплати)	> 3,0
5. Рентабельність активів (Чистий прибуток / валюта балансу)	> 5,0
6. Рентабельність власного капіталу (Чистий прибуток / власний капітал)	> 10%
7. Средньозважена вартість капіталу (WACC)	Рентабельність інвестицій
8. Розвиток компанії (Відношення валових інвестицій до амортизаційних відрахувань)	> 1,0
9. Тимчасова структура кредитів	Кредити терміном до 1 року < 30%; Кредити терміном понад 1 рік < 70 %
10. Диверсифікація покупців (частка у виручці одного покупця) та диверсифікація постачальників (частка у виручці одного постачальника)	< 10 %
11. Темпи зростання прибутку, реалізації продукції, активів	Темпи зростання прибутку > темпів зростання реалізації продукції > темпів зростання активів
12. Співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості	Період обороту дебіторської заборгованості > період обороту кредиторської заборгованості

нізацій пов'язаний із вирішенням питань дослідження певної проблеми, спостереженням за ситуацією і розвитком подій, напрацюванням альтернативних варіантів вирішення проблеми та прийняттям раціональних управлінських рішень.

В основі ефективної системи безпеки організації лежить певна концепція управління, яка включає мету, завдання, принципи, інструменти досягнення стабільності функціонування організації в умовах невизначеності. Кількісна оцінка рівня безпеки повинна виходити з показників планування, обліку і аналізу діяльності організації. Для цього доцільно досліджувати показники фінансової стійкості, беззбитковості та ліквідності організації. В результаті взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища основним критерієм фінансової безпеки соціально-економічних організацій можна вважати одержаний прибуток, який використовується організацією на свій розсуд та визначається шляхом співставлення одержаної виручки з витраченими ресурсами. Не можна говорити про дотримання інтересів організації в безпеці, коли відсутній прибуток або, більш того, одержано збитки. Розглянемо окремі індикатори фінансової безпеки соціально-економічної організації, які базується на одержанні грошових потоків (табл. 1).

Збереження фінансової безпеки є гарантією економічної стійкості організації, яка характеризується наявністю фінансових ресурсів для розвитку, здатністю своєчасно погашати свої зобов'язання, синхронізувати грошові надходження і оплату фінансових зобов'язань забезпечуючи платоспроможність, ліквідність, рентабельність діяльності організації та виявляти резерви підвищення ефективності використання ресурсів організації в процесі стратегічного управління.

З практичної точки зору, безпека організації характеризується станом функціонування, який дозволяє забезпечити:

- збереження як самої організації, так і її організаційної цілісності;

- безпеку персоналу та клієнтів, сприяти збереженню кадрів;

- захищеність внутрішньої конфіденційної інформації від витоку або розголошення в різних формах;

- фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність у довгостроковому періоді;

- підвищення позитивного іміджу.

Оптимальним способом моніторингу безпеки організації є аудит, завдяки якому проводиться оцінка кількісних та якісних показників діяльності, співставлення досягнених резуль-

татів з поставленими цілями, пошук резервів підвищення ефективності функціонування. Аудит здатен стати превентивним інструментом протистояння таким ризикам організації:

- кадрові ризики, які можна розглядати як ймовірність настання негативних чи позитивних матеріальних та нематеріальних результатів функціонування організації внаслідок діяльності (бездіяльності) персоналу, що зумовлена сукупністю чинників як внутрішнього, так і зовнішнього характеру [5, с. 171]. Зусилля менеджерів повинні бути спрямовані на запобігання та зменшення кадрових ризиків на результати господарювання; формування кадрової стратегії для утримання власної позиції на ринку праці та підвищення рівня привабливості та іміджу організації як роботодавця.

- інформаційні ризики. Аналіз та оцінка ризиків інформаційної безпеки дозволяє визначити необхідний рівень захисту інформації, а також розробити рекомендації щодо вдосконалення системи захисту і мінімізації ризиків [6]. Розв'язання проблеми забезпечення кібербезпеки інформаційних ресурсів вимагає підготовки та прийняття організаційних і технічних заходів.

- фінансові ризики. Попередження фінансових ризиків та мінімізація їх негативного впливу на функціонування та розвиток організації потребує дослідження умов та природи кожного чинника, який може спричинити фінансові втрати, а отже негативно вплинути на його інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках [7].

- майнові ризики. Успішність діяльності організації багато в чому визначається організаційною дисципліною та налагодженою системою управління якістю. Інвентаризація як інструмент внутрішнього аудиту дає змогу виявити розбіжності у бухгалтерському обліку, уникнути втрати від нестач, боротися з розкраданнями і крадіжками, мінімізувати збитки від простоїв, створити умови для безперебійного функціонування організації у перспективі.

- комплаєнс-ризики. Комплаєнс-ризики виникають унаслідок навмисного або недбалого порушення закону, стандартів або добровільних угод. Комплаєнс-менеджер прогнозує можливі ризики, з якими може стикнутися організація у різних сферах діяльності: від роботи з людьми до кіберзахисту, дотримання прав людини, фінансових витрат, майнового і репутаційного збитку. Законність дій організації в цілому, кожного підрозділу, усіх її співробітників створює умови для виходу на міжнародні ринки, підвищення інвестиційної привабливості, зростання довіри співробітників та ділової репутації на ринку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Стратегія соціально-економічного розвитку України повинна бути спрямована у напрямку зменшення негативного впливу домінуванням фінансів та підвищення розвитку реальної економіки з метою створення ефективних робочих місць. Кількісна оцінка рівня безпеки організації повинна виходити з показників планування, обліку і аналізу діяльності. Для цього доцільно досліджувати показники фінансової стійкості, беззбитковості та ліквідності організації. Оптимальним способом моніторингу безпеки є аудит, завдяки якому проводиться оцінка кількісних та якісних показників діяльності суб'єктів господарювання, співставлення досягнених результатів з поставленими цілями, здійснюється пошук резервів підвищення ефективності функціонування організації.

Література:

1. Blikhar M., Mykhalitska N., Vereskliia M., Komarnytska I., & Koziar G. (2021). Financial Security of the State: International Experience in the Study of Institutional and Legal Causes of Crisis Phenomena in the Economy. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*, 2 (37), 426—437. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4018>
2. Павлова Р.К., Іваненко В.В. Моделювання структури системи управління організацією. *Економіка та управління національним господарством*. Том 31 (70). № 4, 2020. С. 61—67. URL: http://www.econ.vernadskeyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_4/31_70_4_1/13.pdf
3. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства: навч.-метод. посібник / З. Б. Живко, О. В. Черевко, Н. В. Зачосова, М. О. Живко, О. Б. Баворовська, В. О. Занора; за ред. З. Б. Живко. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2019. 120 с.
4. Ткаченко О. В., Кулага І. В. (2018). Фінансiалiзацiя економiки, фiктивний капiтал та економiчнi кризи. Зб. матерiалiв Всеукр. круглого столу "Економiчна спадщина К. Маркса: погляд через призму столiть" [Електронний ресурс]; 25 квітня 2018 р. К.: КНЕУ, 167—173.
5. Дуднєва Ю.Е. Сутність та класифікація кадрових ризиків організацій. *Економіка і суспільство*. Випуск № 8 / 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/43.pdf
6. Карпович І.М., Гладка О.М., Наконечна Ю.А. Аналіз ризиків безпеки інформаційної системи іт-підприємства. *Інформатика, обчислювальна техніка та автоматизація*. URL: https://www.tech.vernadskeyjournals.in.ua/journals/2020/5_2020/14.pdf
7. Томашук І. Управління фінансовими ризиками підприємства як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-64>

References:

1. Blikhar, M. Mykhalitska, N. Vereskliia, M. Komarnytska, I. and Koziar, G. (2021), "Financial Security of the State: International Experience in the Study of Institutional and Legal Causes of Crisis Phenomena in the Economy", *Finansovokredytna diial'nist': problemy teorii i praktyky*, vol. 2 (37), pp. 426—437, available at: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4018> (Accessed 10 Oct 2024).
2. Pavlova, R.K. and Ivanenko, V.V. (2020), "Modeling of control structures of organization", *Ekonomika ta upravlinnia natsional'nym hospodarstvom*, vol. 31 (70), no. 4, pp. 61—67, available at: http://www.econ.vernadskeyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_4/31_70_4_1/13.pdf (Accessed 10 Oct 2024).
3. Zhyvko, Z.B. Cherevko, O.V. Zachosova, N.V. Zhyvko, M.O. Bavorovs'ka, O.B. and Zanora, V.O. (2019), *Orhanizatsiia ta upravlinnia systemoiu ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva* [Organization and management of the enterprise's economic security system], Vydavets' Chabanenko Yu.A., Cherkasy, Ukraine.
4. Tkachenko, O.V. and Kulaha, I.V. (2018), "Financialization of the economy, fictitious capital and economic crises", *Zb. materialiv Vseukr. kruhloho stolu "Ekonomichna spadshyna K. Marksa: pohliad cherez pryzmu stolit'"* [Collection of materials of the All-Ukrainian Round Table "The Economic Heritage of K. Marx: View Through the Prism of the Centuries"], KNEU, Kyiv, Ukraine.
5. Dudnieva, Yu.E. (2017), "Essence and classification of personnel risks of organizations", *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 8, available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/43.pdf (Accessed 10 Oct 2024).
6. Karpovych, I.M. Hladka, O.M. and Nakonechna, Yu.A. (2020), "Analysis of security risks of the information system at an IT-enterprise", available at: https://www.tech.vernadskeyjournals.in.ua/journals/2020/5_2020/14.pdf (Accessed 10 Oct 2024).
7. Tomashuk, I. (2022), "Financial risk management of the enterprise as a component of ensuring sustainable functioning of the economic entity", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 39. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-64>
Стаття надійшла до редакції 18.10.2024 р.